ARCADIS Design & Consultancy for natural and built assets

QUICKSCAN N69 BRAAMBOSCHROTONDE, GEMEENTE BERGEIJK

Arcadis Archeologisch Rapport 75

5 JANUARI 2016

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 1018

5200 BA 's-Hertogenbosch

Nederland

+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com

Contactpersonen

TIMO VANDERHOEVEN
Adviseur Archeologie & Cultuurhistorie

T 06-50736656
M 06-50736656
E timo.vanderhoeven@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Nederland

Inhoudsopgave

1 INLEIDING **6**

1.1 Aanleiding 6

1.2 Plangebied en onderzoeksgebied 6

1.3 Toekomstige situatie 7

1.4 Doel van de quickscan 8

1.5 Werkwijze 8

2 QUICKSCAN **9**

2.1 Check archeologische verwachtingskaart 9

2.2 Check archeologische beleidsadvieskaart 9

2.3 Check Archis 3 en erfgoedkaarten ODZOB 11

3 CONCLUSIE EN ADVIES **13**

3.1 Conclusie 13

3.2 Advies 13

BRONNEN **15**

1 INLEIDING

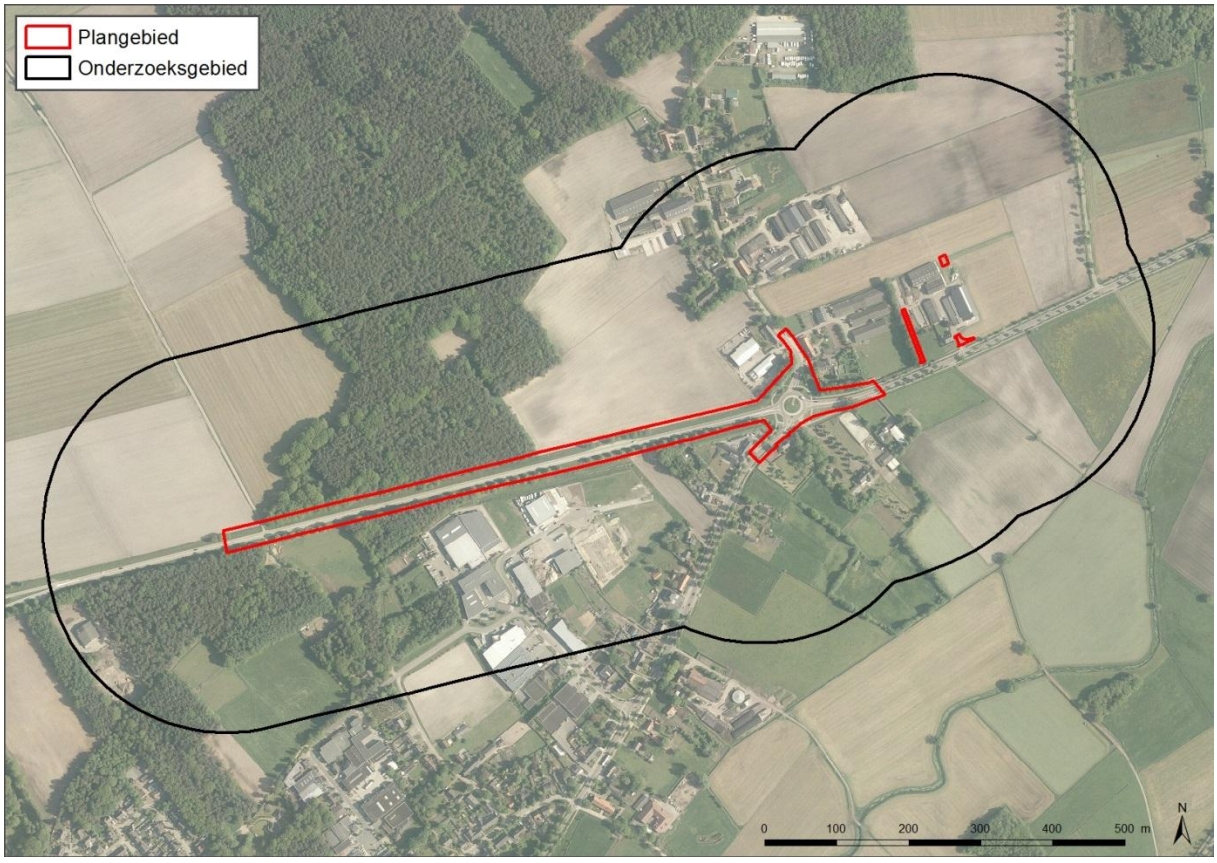
1.1 Aanleiding

In opdracht van de provincie Noord Brabant stelt Arcadis Nederland het contract op voor de realisatie van de nieuwe verbinding N69. In het verlengde van de aanpassing aan de N69, dient ook de rotonde Braambosch te Bergeijk aangepast te worden. Bij deze uitbreiding wordt een nieuwe verkeerssituatie gerealiseerd waarbij over ca. 1 km een nieuwe weg, uitgebreide rotonde, fietspad en groenvoorzieningen aangebracht gaan worden. Daarnaast zal er mogelijk een nieuwe ontsluiting op het erf van T. Smolders gerealiseerd worden. De diepte van de ingrepen is ca. 30 cm. Ter plaatse van waar een esdek aanwezig is, zal hoogstwaarschijnlijk het gehele esdek afgegraven worden. Hierdoor reiken de verstoringen dieper dan ca. 50 cm – Mv.

Om inzicht te krijgen in de risico's op het verstoren van archeologische waarden en vast te stellen wat er aan archeologisch vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd is een quickscan uitgevoerd waarbij de archeologische verwachting en het gemeentelijk beleid is bekeken.

1.2 Plangebied en onderzoeksgebied

Voor deze quick scan is uitgegaan van een onderzoeksgebied dat bestaat uit het plangebied en een zone van 250 meter daaromheen (Afbeelding 1). Hierdoor wordt een completer beeld verkregen van de aanwezige waarden in en rondom het plangebied en kunnen resultaten uit de omgeving worden geëxtrapoleerd.

Afbeelding 1. Plangebied op luchtfoto.

Het plangebied betreft een bestaande weg (N397) waarop een al bestaande rotonde te zien is. Het grootste gedeelte van het plangebied is geasfalteerd. De weg loopt door een hoofdzakelijk agrarisch gebied met aan weerzijden boerenbedrijven (zie Afbeelding 1). Rondom het plangebied is een onderzoeksgebied met een straal van

250 meter genomen, hierdoor ligt ook de ontsluiting bij T. Smolders binnen het onderzoeksgebied.

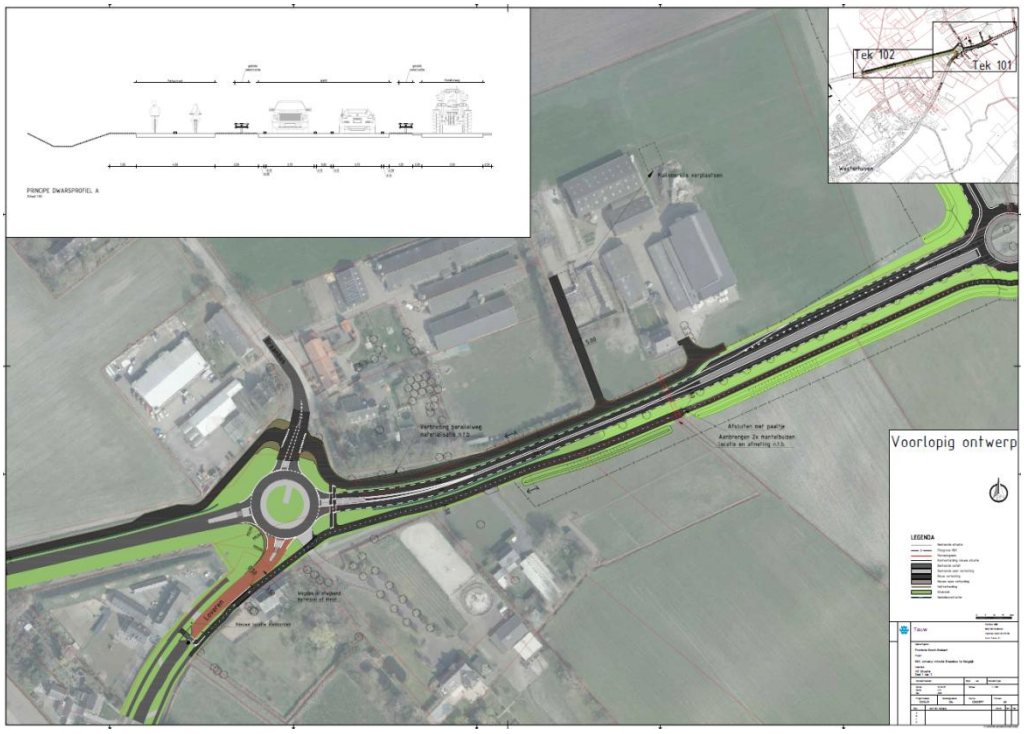
1.3 Toekomstige situatie

De weg wordt verbreed door de aanleg van de nieuwe paralelweg en een fietspad. Ten westen van de rotonde worden alleen aan de noordkant van de weg ingrepen uitgevoerd. Ten oosten van de rotonde en rondom de rotonde vinden zowel aan de noordkant als aan de zuidkant werkzaamheden plaats (zie Afbeelding 2 en Afbeelding 3).

De geplande ingrepen bestaan uit:

- Het realiseren van een parallelweg ten noorden van de N397 over het gehele plantracé;
- Ten oosten van de nieuwe rotonde wordt een aan de zuidkant van de N397 een fietspad gerealiseerd.
- De zuidelijke uitrit van de rotonde krijgt nieuw asfalt;
- Er wordt nieuwe vegetatie in de berm geplant;
- Ten noordoosten van de rotonde wordt het land en de weg van T. Smolders op twee plaatsten aan de nieuwe parallelweg verbonden.
- Op het terrein van T. Smolders wordt in de noordoostelijke hoek een nieuwe voerkuil gegraven.

Het is mogelijk dat de bodem ter plaatste van de huidige weg (tussen de bermsloten) en rotonde reeds diepgaand verstoord is bij de aanleg van deze weg. Concrete aanwijzingen hiervoor ontbreken echter. Uitbreidingen ten opzichte van het huidige ruimtebeslag vinden enkel plaats aan de noordzijde van de bestaande weg (ten westen van de rotonde) en aan de oostzijde van de rotonde.

Afbeelding 2. Voorlopig ontwerp van de nieuwe rotonde en de ingrepen op het terrein T. Smolders.

Afbeelding 3. Voorlopig ontwerp westkant Braambosrotonde.

1.4 Doel van de quickscan

- De quick scan heeft als doel inzicht te verschaffen in de archeologische waarden die zich mogelijk in het plangebied bevinden of verwacht worden.
- De quick scan heeft tevens tot doel om een inschatting te geven van de risico's van het aspect archeologie voor de uitvoering van het project.
- Aan de hand van deze quick scan wordt een uitspraak gedaan over de noodzaak van archeologisch vervolgonderzoek.

1.5 Werkwijze

De werkzaamheden bestaan uit een quick scan. Deze richt zich op archeologische bronnen als de Archeologische Monumentenkaart (AMK), de archeologische database Archis3 van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en gemeentelijke verwachtingskaarten.

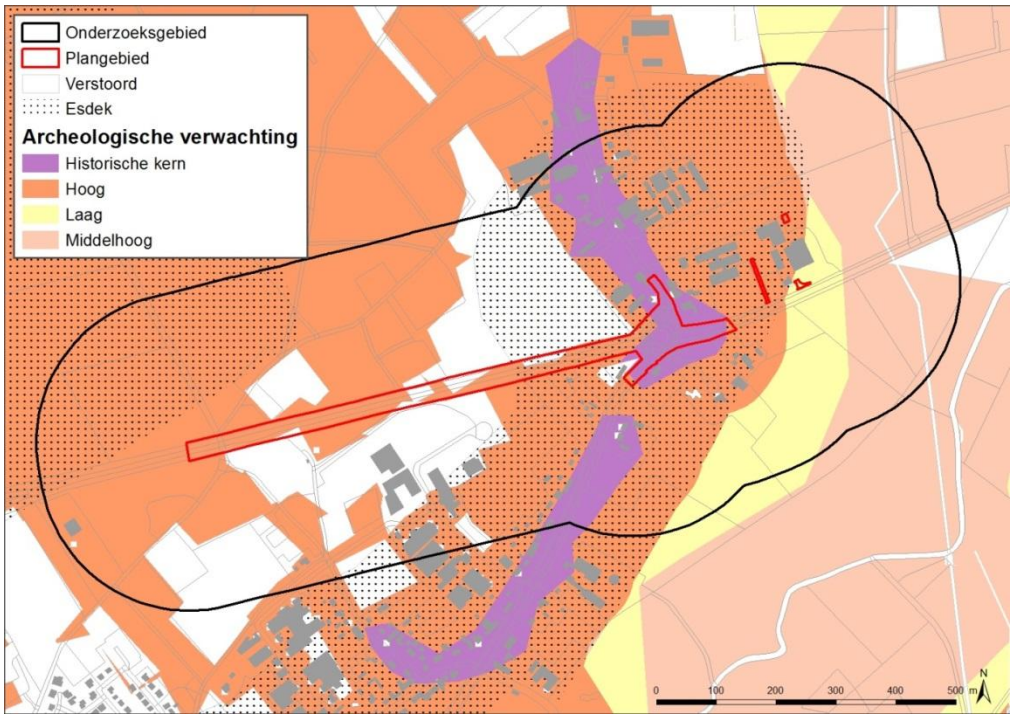
Op basis van bovenstaande bronnen worden conclusies en aanbevelingen geformuleerd. De conclusies zullen de risico's die archeologie vormt in de ontwikkeling van het plangebied weergeven.

De aanbevelingen zijn gericht op de te nemen maatregelen. Er wordt rekening gehouden met de juridische kaders en gezocht naar een effectieve doch efficiënte werkwijze.

2 QUICKSCAN

2.1 Check archeologische verwachtingskaart

Om te bekijken of er archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd voor de realisatie van de nieuwe rotonde en weg is gebruik gemaakt van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Bergeijk (zie Afbeelding 5). Deze kaart is opgesteld door de Omgevingsdienst zuidoost Brabant (ODZOB). Er wordt onderscheid gemaakt tussen archeologisch waardevolle terreinen, archeologisch waardevolle zones, esdekken en verstoringen. De archeologische verwachtingskaart is recentelijk bijgewerkt.

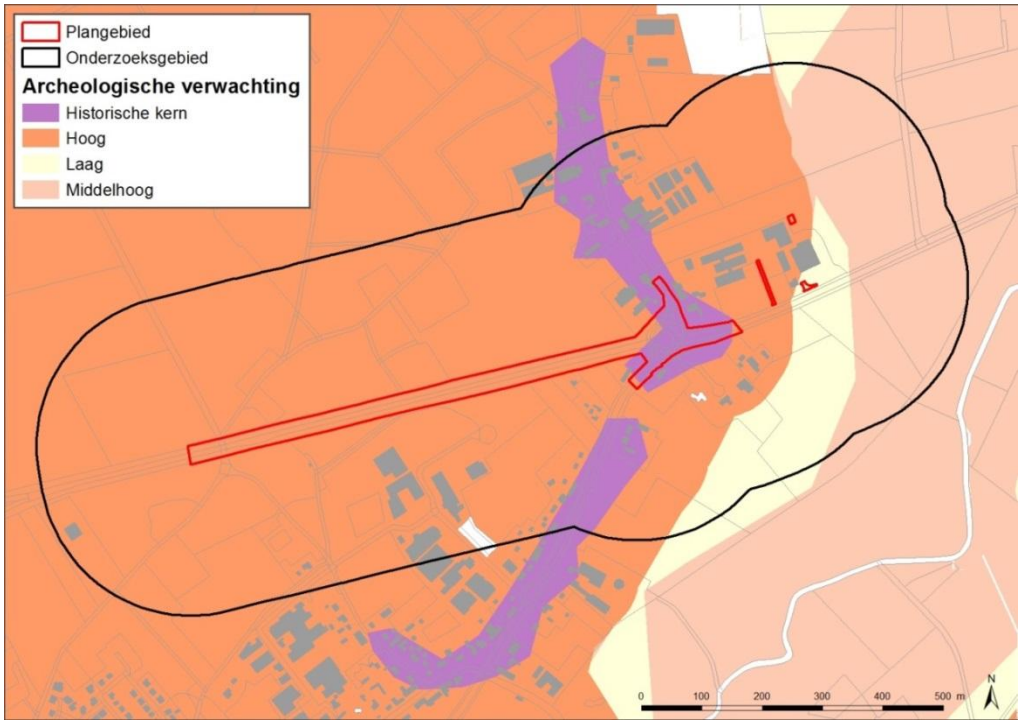

Afbeelding 4. Archeologische verwachtingskaar (ODZOB).

Op de verwachtingskaart is te zien dat het grootste gedeelte van het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachtingswaarde ligt. De rotonde bevindt zich in een zone die zowel als hoge verwachtingszone als historische kern is gewaardeerd. Ook is te zien dat een deel van het noordelijke en het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied verstoord is. De noordgrens van het plangebied valt in deze verstoorde zone. Daarnaast is te zien dat in een groot gedeelte van het plangebied een esdek ligt.

2.2 Check archeologische beleidsadvieskaart

Om te bekijken of er archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd voor de realisatie van de nieuwe rotonde en weg is gebruik gemaakt van de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Bergeijk (zie Afbeelding 5). Deze kaart is in 2012 opgesteld door de Omgevingsdienst zuidoost Brabant (ODZOB). Het gemeentelijk beleid is gekoppeld aan de archeologische verwachting die voor het betreffende gebied in de gemeente geldt.

Afbeelding 5. Gemeentelijk beleidsadvies- en archeologische verwachtingskaart (ODZOB).

Op afbeelding 3 is te zien dat het plangebied door verschillende archeologische verwachtingszones loopt. Het grootste gedeelte van het plangebied waar de nieuwe weg wordt gerealiseerd ligt in een zone met een hoge archeologische verwachtingswaarde. De rotonde wordt in een gebied gerealiseerd dat naast een hoge archeologische verwachting ook als historische kern is gewaardeerd. De nieuwe ontsluitingen bij T. Smolders liggen in een gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde. Het meest zuidoostelijke plangebied bij T. Smolders ligt in een zone met een lage archeologische verwachtingswaarde. De aanwezige verwachting en het bijbehorende beleid voor deze zones betreft:

- Categorie 3: gebied met een hoge archeologische verwachting, historische kern.

  Het gaat hier om de oude en de vermoedelijk nog oudere verschoven woonkernen en gehuchten, waar op basis van historische bronnen, oude kaarten en nog aanwezige bebouwing een hoge archeologische verwachting geldt. Dat wil zeggen dat in deze gebieden sprake is van een hoge concentratie archeologische vindplaatsen met goede conserveringsomstandigheden. De kans op het aantreffen van archeologische vondsten bij bodemingrepen is dus zeer groot. Om die reden is een vergunning vereist bij bodemingrepen en te bebouwen oppervlakten van projectgebieden die groter zijn dan 250 m² en dieper gaan dan 0,3 m onder maaiveld.

- Categorie 4: gebied met een hoge archeologische verwachting

  In deze gebieden geldt op basis van geomorfologische en bodemkundige opbouw en aangetroffen archeologische vondsten en relicten een hoge archeologische verwachting. Dat wil zeggen dat in deze gebieden sprake is van een hoge concentratie archeologische vindplaatsen met goede conserveringsomstandigheden. De kans op het aantreffen van archeologische vondsten bij bodemingrepen is dus zeer groot. Om die reden is een archeologisch onderzoek vereist bij bodemingrepen en te bebouwen oppervlakten die groter zijn dan 500 m² en dieper gaan dan 0,3 m onder maaiveld of 0,5 m onder maaiveld bij esdek en agrarisch bestemde gronden.

- Categorie 6: gebied met een lage archeologische verwachting

  Het gaat hierbij om gebieden waar op archeologische en landschappelijke gronden de kans op behoudenswaardige archeologische relicten klein wordt geacht. Om die reden is een archeologisch onderzoek alleen vereist bij bestemmingsplan wijzigingen en projectbesluiten van projectgebieden die groter zijn dan 25.000 m² en dieper gaan dan 0,4 m onder maaiveld of 0,5 m onder maaiveld bij agrarisch bestemde gronden. Ook zal bij m.e.r. plicht nader onderzoek worden verlangd.

2.3 Check Archis 3 en erfgoedkaarten ODZOB

Ten noorden van het onderzoeksgebied zijn twee terreinen van zeer hoge archeologische waarde gelegen (monumentnummer 5.004 en 1.545). Het terrein met monumentnummer 1.545 betreft een beschermd terrein. Het gaat om een nederzettingsterrein en urnenveld uit de Romeinse Tijd en IJzertijd. Op deze vindplaats is aardewerk en glas aangetroffen. Dit terrein is in september 2015 in ARCHIS3 aangemeld.

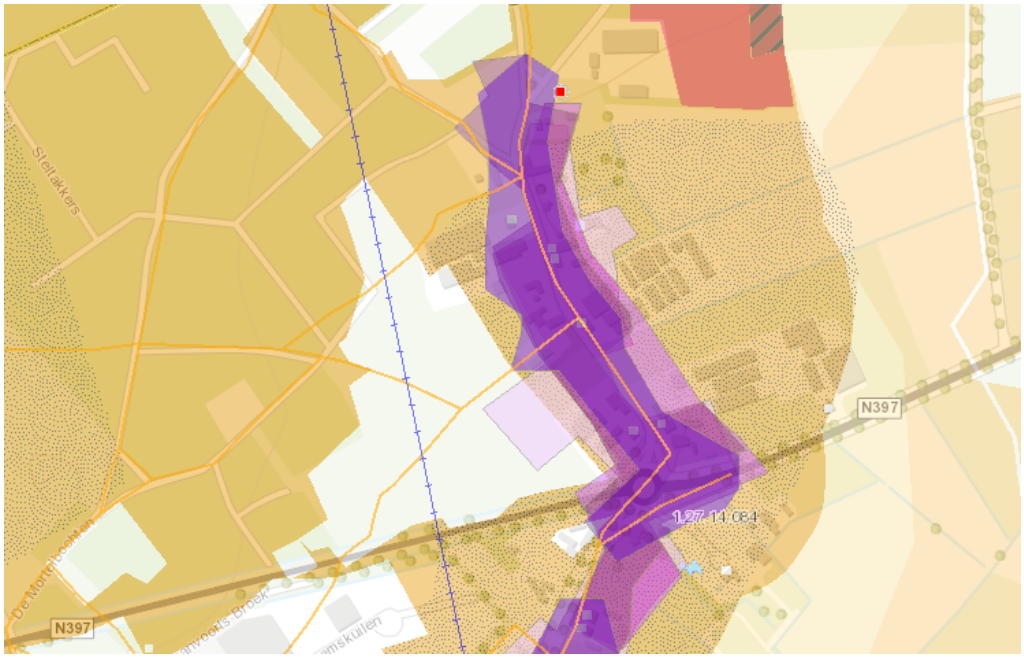
In het ruimere onderzoeksgebied is op de Archeologische Landschapskaart van de ODZOB een waarneming te zien (ARCHIS nummer 30.464). Het gaat hier om een vindplaats die als nederzetting is gewaardeerd. Er zijn op deze locatie vondsten uit meerdere perioden gedaan. Uit het Laat-Paleolithicum is een vuursteenafslag en een deel van een werktuig van de Federmessercultuur aangetroffen. Daarnaast zijn er ook scherven van Romeins en inheems aardewerk gevonden. Meer informatie over deze vindplaats is in ARCHIS 3 niet beschikbaar.

In het ruimere plangebied is op de Archeologische Landschapskaart van de ODZOB een waarneming aangegeven die als onbekend is gewaardeerd (ARCHIS nummer 600.624). Het gaat ook hier om artefacten van de Federmessercultuur uit het Laat-Paleolithicum. Ook zijn er scherven uit de Romeinse Tijd aangetroffen. De vondsten zijn als oppervlaktevondsten gevonden. Deze vondsten zijn niet in ARCHIS 3 opgenomen.

Binnen het ruimere onderzoeksgebied is op de Archeologische Landschapskaart van de ODZOB nog een waarneming weergegeven(ARCHIS nummer 411.233). Het gaat hier om twee fragmenten Neolithisch (handgevormd) aardewerk. Meer informatie over deze vondsten is niet in ARCHIS 3 te vinden.

De locatie van de rotonde ligt in een zone die als historisch gehucht op de Historisch Landschapskaart van de ODZOB is weergegeven. Het gaat hier om een gehucht dat al is aangegeven op de kadastrale kaart van 1830. Rekening moet worden gehouden met resten van dit gehucht. Het gaat hier mogelijk om boerderijsporen, muurresten, waterputten, resten van schuren en andere hieraan gerelateerde sporen.

Het plan- en onderzoeksgebied worden ten westen van de nieuwe rotonde doorsneden door een Romeinse weg. Deze weg is weergegeven op de Historisch Landschapskaart van de ODZOB (zie Afbeelding 6).

Afbeelding 6. De ligging van de Romeinse weg ten westen van de Braambosrotonde. De Romeinse weg is door middel van de rechte blauwe lijn weergegeven. In het paars is de historische kern aangegeven.

Ten noorden van het plangebied in het ruimere onderzoeksgebied is een waarneming bekend (ARCHIS nummer 33.165). De waarneming betreft de vondst van bewoningssporen uit de Vroeg-Romeinse en Romeinse Tijd. Op deze vindplaats is een dolium aangetroffen en scherven handgevormd aardewerk.

Direct ten zuiden van het plangebied heeft in 2005 een archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Dit onderzoek bestond uit een proefsleuvenonderzoek. Bij de opgraving zijn resten uit de IJzertijd en Late-Middeleeuwen/Nieuwe Tijd en het Laat Neolithicum/Midden Bronstijd gevonden. Het vondstmateriaal bestaat uit vier stuks handgevormd aardewerk uit de IJzertijd. In 2009 is voor dit gebied een quickscan uitgevoerd. Op basis van de resultaten van deze quickscan is geadviseerd om het gebied deels (deelgebied 1a) verder te onderzoeken met behulp van proefsleuven, in een gedeelte van het gebied (deelgebied 1b) de aanwezige archeologie in situ te behouden en in deelgebied 1c verkennend booronderzoek uit te voeren. In aanvulling op dit onderzoek is in 2010 een opgraving uitgevoerd. Bij dit onderzoek zijn 14 archeologische complexen in de vorm van bewoningsresten (inclusief verdedigingselementen) uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen. Ook zijn er resten uit het Laat-Paleolithicum en de IJzertijd gevonden. Het vondstmateriaal bestaat uit vuursteen, handgevormd aardewerk en gedraaid aardewerk.

3 CONCLUSIE EN ADVIES

3.1 Conclusie

Bij het bekijken van de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart en archeologische verwachtingskaart van de gemeente Bergeijk is naar voren gekomen dat het grootste gedeelte van het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachtingswaarde ligt. Op de verwachtingskaart is te zien dat in een gedeelte van het plangebied een esdek ligt en ten noorden en zuidwesten van het plangebied ligt een verstoorde zone.

Uit de bekende archeologische gegevens die op de erfgoedkaart van de ODZOB staan weergegeven komt naar voren dat er in de directe omgeving van het plangebied archeologisch resten vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd aangetroffen kunnen worden. Uit het Laat-Paleolithicum zijn in de omgeving met name losse vondsten bekend. Uit de latere perioden vanaf het Laat-Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd zijn vooral aardewerkvondsten gedaan. Deze vondsten zijn vaak in combinatie met nederzettingsresten aangetroffen.

Gezien de verschillende vindplaatsen in de directe omgeving en de hoge archeologische verwachting van het plangebied, kan verwacht worden dat er binnen het plangebied ook archeologische resten aanwezig zijn. Uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum worden hoofdzakelijk losse vuursteen vondsten en resten van tijdelijke kampementen verwacht. Vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd kunnen resten van nederzettingen zoals huisplattegronden, waterputten, spiekers en hutkommen, grafheuvels, grafvelden of urnenvelden, sporen van landinrichting als greppels, wallen, akkercomplexen en wegen binnen het plangebied aanwezig zijn. Daarnaast kunnen er uit al deze perioden losse vondsten aangetroffen worden. De waardering als historische kern draagt bij aan de verwachting op het aantreffen van funderingsresten van oude boerderijen en schuren. Ook kunnen er bijvoorbeeld sporen van voormalige erfscheidingen gevonden worden.

Uitbreidingen ten opzichte van het huidige ruimtebeslag vinden enkel plaats aan de noordzijde van de bestaande weg (ten westen van de rotonde) en aan de oostzijde van de rotonde.

De oppervlakte en diepte van de geplande ingrepen voor de realisatie van de nieuwe rotonde bij Braambosch zijn in de zones met een hoge verwachting en een historische kern groter dan de in het gemeentelijk beleid gestelde vrijstellingsgrens. Aanvullend archeologisch onderzoek is daarom verplicht.

3.2 Advies

Op basis van de geconstateerde archeologische verwachtingswaarden en het vigerend gemeentelijk beleid, adviseert Arcadis een aanvullend archeologisch onderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek (IVO-O). Het verkennend booronderzoek dient om de vigerende archeologische verwachting te toetsen en inzicht te krijgen in de mate van intactheid van de bodem.

Geadviseerd wordt een verkennend booronderzoek uit te voeren dat bestaat uit een boorraai met een boring om de 50 meter aan de noordzijde langs de nieuw te realiseren rotonde en weg. De boringen dienen op enige afstand van de bestaande weg te worden geplaatst, buiten de bestaande bermsloten. De zones die op de verwachtingskaart als ‘verstoord’ zijn aangegeven hoeven niet te worden onderzocht.

Ter plaatse van de ingrepen op het terrein van dhr. T. Smolders wordt geadviseerd om verkennende boringen te plaatsen in een vlakdekkend grid, waarbij ca. 6 boringen per ha worden geplaatst. Hierbij dienen alle drie de ingreeplocaties te worden meegenomen.

Dit advies dient door de initiatiefnemer te worden voorgelegd aan het Bevoegd Gezag, in dit geval de Gemeente Bergeijk. Het Bevoegd Gezag kan van het door ARCADIS gegeven advies afwijken.

BRONNEN

- Archeologische beleidsadvieskaart gemeente Bergeijk (https://atlas.odzob.nl/erfgoed)
- Archeologische Monumenten Kaart (AMK)
- Archeologische verwachtingskaart gemeente Bergeijk (https://atlas.odzob.nl/erfgoed)
- Archeologisch Landschapskaart (https://atlas.odzob.nl/erfgoed)
- Archeologisch Informatiesysteem Archis3; Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed (RCE).
- Historisch Landschapskaart (https://atlas.odzob.nl/erfgoed)